

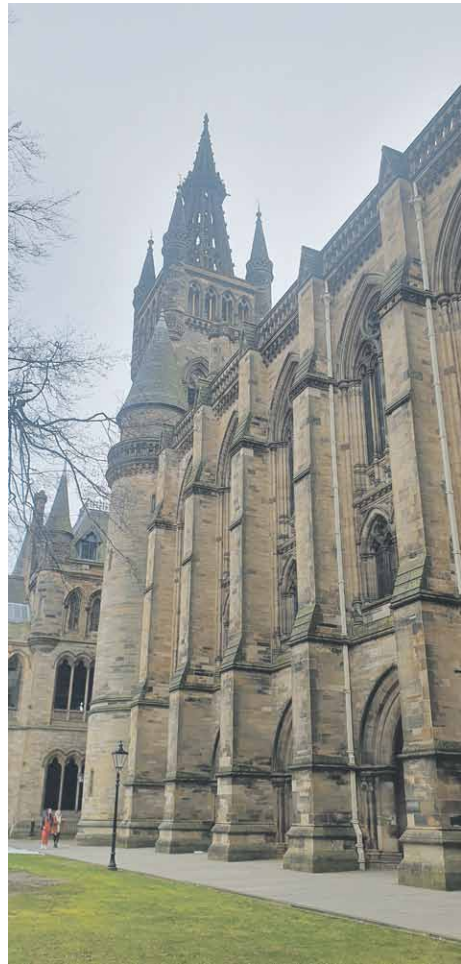
BASEES 2023 Glasgow'ssa

Vuotuinen BASEES-konferenssi järjestettiin 31.3.–2.4.2023 ensimmäistä kertaa Skotlannissa. Tapahtumapaikkana oli Glasgow'n yliopisto ja sen Gilmorehillin pääkampuksen näyttävät 1860-luvulla rakennetut tilat, jotka sokkeloisine käytävineen ja portaikkoineen toivat monen mieleen Harry Potterin maailman. Osallistujia saapui 45 eri maasta noin 700. Suomalaisia yliopistoja edusti reilu kaksikymmentä esiintyjää. Pääpuhujina kuultiin professori Gwendolyn Sassea, jonka aiheena oli aluetutkimuksen tulevaisuus Venäjän Ukrainaa vastaan käymän sodan aikana, sekä professori Judith Pallotia, joka avasi lähes puolen vuosisadan tutkimuskokemustaan professori Sarah Badcockin haastattelussa.

Paneelissa ”From Bamlag to Ukraine: Intersections of Class, Ethnicity, and Nationality in the Context of Punishment, 1930s–2023” Gavin Slade Nazarbajevin yliopistosta esiintyi aiheella ”Ghosts of the Gulag: Negotiating Specters of the Penal Past in Northern Russia”. Hän esitteli tutkimusta, jossa kehitetään ”vankileirihaamuilun” (*penal spectrality*) käsitettä. Tällä viitataan tunteeseen siirtolatuomiotaan kärsineiden ihmisten läsnäolosta rangaistuskäytänteisiin liittyvien paikkojen ja esineiden läheisyydessä. Pohjois-Venäjällä sijaitsevan vankileirihaamun Uhtan vankileirihaamun läheisyydessä asukkaat ovat kehittäneet kaksi etäännyttämiskeinoa, käytännöllisen ja kulttuurisen, joiden avulla tulla toimeen aiheen nostattamien melankolian tunteiden kanssa. Esitelmässään ”Forced-labour Camp as a Site of the Nation Building? Bamlag’s Cultural-Education Department and Ethnic Minority Prisoners, 1930–1934” Mikhail Nako-nechnyi Helsingin yliopistosta tarkasteli ajatusta siitä, ettei vankileiri voi sulkea silmiään tai olla neutraali etnisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Hän tarkasteli ”juurruttamista” (*indigenization*) NKVD:n Baikal-Amurin vankileirin (Bamlag) kulttuurikasvatusosaston esimerkin avulla. Bamlagin esimerkki osoittaa, että Neuvostoliiton rangaistusjärjestelmä harjoitti sekä implisiittistä että eksplisiittistä etnisten vähemmistöjen edustajien syrjintää myös näennäisen ”vähemmistömielisen” aikakauden aikana vuosina 1930–1934. Olga Zeveleva Helsingin yliopistosta esitteli työtään johtamisesta, etnisyydestä ja kielestä Baltian maiden vankiloissa. Hän käsittelee erityisesti Viron vankiloita etnisyyden, luokan ja turvallisuuden näkökulmista. Oli mielenkiintoista kuulla, että vankien kertomuksissa ei ilmennyt syrjintää siinä, kuinka verkostointi vankilan

sisällä toimi ja kuinka rikosten uusiminen noudatti selkeää kaavaa. Lopuksi Judith Pallot Oxfordin yliopistosta piti esitelmän vankiloista, patriotismista ja valtionmuodostuksesta Venäjän ja Ukrainan välisessä sodassa.

Paneelissa ”Future Spaces: Tourism, Heritage and Architecture” Federico Marcomini Firenzen yliopiston arkkitehtuurin laitokselta esitteli tutkimustaan esitelmässä ”Classical architecture in Astana: ‘out of reach’ or ‘neocolonial’?” Guillaume Tiberghien Glasgow'n yliopistosta esiintyi aiheella ”Investigating Space Heritage for Tourism and Environmental Preservation: A Case Study of Baikonur, Kazakhstan” ja osoitti, että vaikka perintökohteista ja kestävästä turismista

Kuva 1. Glasgow'n yliopiston pääkampus. Kuva: Mika Perkiömäki.

Kazakstanissa on alettu tehdä tutkimusta, vain vähän huomiota on kiinnitetty avaruusperintöön sekä sen rooliin turismin ja ympäristönsuojelun kannalta. Kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen Tiberghien tarkasteli Kazakstanissa sijaitsevan Baikonurin kaupungin ja siellä olevan venäläisten avaruusalusten laukaisukeskuksen kaupallistamista sekä siitä tehtyjä tulkintoja ja alueen ympäristön suojelua Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Paneelin viimeisenä alustajana David Gogishvili Lausannen yliopistosta esitteli tutkimustaan aiheesta ”Projecting the Future: Novel Technologies of Spectacle in Astana, Kazakhstan”. Hän tarjosi mielenkiintoisen katsauksen siihen, miksi Kazakstanissa on niin paljon massiivista ja mahtipontista arkkitehtuuria. Monet maamerkkeinä toimivat rakennukset hyödyntävät led-valoja viestien näyttämiseen. Läpi esitelmän nousi esiin, kuinka Kazakstan ei käytä teknologiaa vain kaupungin valaisemiseen vaan myös suurten videoprojektoiden heijastamiseen rakennusten julkisivuille valtion viestien välittämiseksi.

Kapitolina Fedorovan (Tallinnan yliopisto) järjestämä ja johtama pyöreän pöydän keskustelu aiheesta ”Discussions about the Russian language and culture in different countries after February 24, 2022” kokosi yhteen tutkijoita Euroopasta ja Aasiasta. Aiheesta keskustelemassa olivat Vera Zvereva (Jyväskylän yliopisto), Natalia Tshuikina (Tallinnan yliopisto), Juldyz Smagulova (KIMEP-yliopisto, Kazakstan) ja

Lee Jiyeon (Hankuk University of Foreign Studies, Etelä-Korea). Keskustelussa käsiteltiin sitä, miten Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa on muuttanut eri maissa vallitsevia asenteita ”venäläiseksi” miellettyjä asioita kohtaan.

Venäjä on epäilemättä esimerkki kielestä, joka tavataan mieltää monosentrisenä ja vain Venäjän federaatiota edustavana. Kuitenkin tämän lisäksi monta miljoonaa ihmistä myös Venäjän ulkopuolella puhuu venäjää sekä äidinkielenään että eri alueiden lingua francana. Venäjän hyökättyä Ukraina helmikuussa 2022 Venäjän valtion hegemoninen status suhteessa venäjän kieleen ja kulttuuriin on muuttunut ongelmalliseksi ja noussut monissa maissa julkiseksi puheenaiheeksi. Venäläinen propaganda on puolestaan hyödyntänyt tätä keskustelua todisteena ”venäläiseen kulttuuriin kohdistuvasta cancel-politiikasta”.

Pyöreän pöydän osallistajat esittelivät keskustelussa esimerkitapauksia edustamiltaan alueilta. Esimerkiksi Baltian maissa on otettu käyttöön kielipoliittisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on vähentää venäjän kielen valtiollista merkitystä ja vahvistaa paikallisen kansalliskielen asemaa. Sellaisissa maissa, joihin sodalla ei ole ollut välitöntä vaikutusta, reaktiot venäjän kieltä kohtaan ovat olleet maltillisempia. Loppukeskustelussa nousi esiin myös yleisluontoisempia kysymyksiä: Kuinka paljon julkisuudessa esillä olevat tavat puhua Venäjstä eroavat toisistaan visuaalisten ja muiden

Kuva 2. Päärakennuksen Bute Hall toimi pääpuhujien esiintymispaikkana. Kuva: Mika Perkiömäki.

nonverbaalisten esitysmuotojen osalta? Kuinka sota on vaikuttanut Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen oppialaan? Olisiko Venäjän valtiosta irrotettuna venäjän kielestä mahdollista luoda monipuolisempaa ja heterogeenisempaa kuvaa ja kuinka sitä voisi levittää sekä Venäjän rajojen ulkopuolella että Venäjällä?

Pyöreän pöydän keskustelun yleisö koostui 15 eri maasta, myös Ukrainasta, tulevista tutkijoista. Kuulijat osallistuivat keskusteluun nostamalla esiin tärkeitä kysymyksiä kuten venäjää äidinkielenään puhuvien henkilöiden identiteettiristiiriidat Venäjän ulkopuolella sekä venäjä vierasna kielenä -opetuksen ja opiskelun tulevaisuuden eri maiden yliopistoissa ja kouluissa. Fedorova kehotti päätöspuheenvuorossaan kuuntelijoita ja keskustelijoita lähestymään aihetta tutkimuksen kautta tarkastelemalla julkisia diskursseja ja kielipoliittisia päätöksiä sekä pitämään aihetta esillä julkisuudessa käsitteen 'maailmanvenäjät' avulla (*World Russians*, johdettu käsitteestä 'maailmanenglannit', *World Englishes*). Näin mediassa voitaisiin välttää ennalta määritettyjä ja yksinkertaistavia kategorisointeja venäjän kielestä ja sen puhujista.

Kiinnostavimpiin kirjallisuussessioihin luokituneessa paneelissa "Between Aesthetics and Politics: Reconfiguring Myth and Narrative in Contemporary Russian Culture" tarkasteltiin venäjänkielisen nykykirjallisuuden ja -kulttuurin ilmiöitä. Marina Aptekman (Tufts'n yliopisto) keskittyi esitelmässään Afganistanin sotaan liittyvän mytologian rakentamiseen Neuvostoliiton jälkeisessä elokuvassa, kirjallisuudessa ja populaarikulttuurissa, erityisesti sotaa käsittelevässä laululyyrikassa. Myös esitelmänsijän pirteä 12-vuotias avustaja Griša Aptekman suoriutui varsin ammattimaisesti haastavasta tehtävästään handoutien jakajana. Alexandra Smith Edinburghin yliopistosta puolestaan eritteli venäjänkielisten nykykirjailijoiden tapoja jatkaa venäläisen *intelligentsijan* perintöä. Hänen käsitteilyssään olivat erityisesti Ljudmila Ulitskaja ja Boris Akunin, joiden Smith näki tietoisesti ottavan roolia yhteiskunnallisina omatuntoina. Paneelin päätti Mikhail Vodopyanovin (St Andrewsin yliopisto) esitelmä "Tatyana Tolstaya in the 2000s: from Soviet Nostalgia to Pandemic Baking", joka pohjautui esitelmänsijän tekeillä olevaan diskurssianalyttiseen tutkimukseen Neuvostoliiton merkityksistä Tolstajan kaunokirjallisuudessa, esseistiikassa ja sosiaalisen median postauksissa. Eloisa ja provokatiivinen esitys herätti kuulijoissa myös kysymyksiä esimerkiksi siitä, miten kirjailijan tunnetusti monitulkintaiset, intertekstuaalisin

viitein ladatut kaunokirjalliset tekstit antautuvat valitulle lähestymistavalle.

Paneeli "New Perspectives on Dostoevsky" tarjosi otsikkonsa mukaisesti uusia näkökulmia klassikkoon. Session antoisimpia esitelmäiä olivat Katya Jordanin (Brigham Youngin yliopisto) ja Sarah Hudspithin (Leedsin yliopisto) analyttiset luennat. Jordan eritteli raamatullisia viitteitä *Riivaajat*-romaanin "isien" liberaalia sukupolvea edustavan Stepan Verhovenskin rakentamisessa ja esitti näiden saavan romaanissa lähinnä kielteisiä merkityksiä. Verhovenski näyttäytyi näin Jordanin luennassa eräänlaisena Kristuksen hahmon negaationa. Hudspith puolestaan palasi esitelmässään vuonna 2004 ilmestyneeseen väitöskirjaansa *Dostoevsky and the Idea of Russianness*, josta hän tarjosi virkistävän dekolonisoivan itsekritiikin. Hudspithin mukaan hänen olisi tullut tutkimuksessaan huomioida se, että hänen käyttämänsä slavofiilien keskeiset käsitteet eivät ole ongelmattomia tai vailla arvolatausta vaan yhdistyvät osaltaan Dostojevskin kansallismielisyyteen. Esitelmä herätti epäilemättä monessa kuulijassa ajatuksia oman varhaisemman tutkimuksen kriittisestä uudelleenarvioinnista.

Venäjän arktisen alueen kirjallisuuksia käsiteltiin kahdessa paneelissa otsikon "Literatures of the Russian Arctic Area" alla. Ensimmäisessä Eeva Kuikka Tampereen yliopistosta puhui li-kaisuudesta ja subjektin hybriditeetistä Venäjän arktisen alueen alkuperäiskansojen kirjallisuudessa aineistonaan Juri Rytheun ja Anna Nerkagin 1970-luvun tuotanto. Kuikka nosti esiin, miten tšuktši Rytheun ja nenetsi Nerkagin työt käsittelevät samankaltaisesti likaisuuden ja pahanhajuisuuden kautta Neuvostoliiton alkuperäiskansojen kulttuurista hybridiä kokemusta, jossa neuvostoidentiteetti yhdistyy alkuperäiskansaisuuteen. Karina Lukinin (Helsingin yliopisto) esitys käsittelee samankaltaisia teemoja aiheenaan alkuperäiskansaisuuden suhteellisuus nenetsikirjailija Vasili Ledkovin myöhäisen neuvostoajan kertomuksissa. Lukinin luenta keskittyi siihen, miten Ledkovin kertomukset rakentavat venäläistä ja neuvostoimperialismia. Kiintoisa havainto on, että kertomusten nenetsipähenkilöt kokevat itsensä alkuperäiskansan edustajiksi ennen kaikkea sen kautta, mikä on heidän suhteensa Venäjään, venäläisiin ja neuvostoimperiumiin. Anni Lappelan (Helsingin yliopisto) aiheena taas oli urbaani arktinen venäläisessä nykysarjakuvassa, erityisesti Julia Nikitinan 2010-luvun lopun omaelämäkerrallisissa sarjakuvaroamaaneissa. Esityksessään Lappela osoitti, miten keskeinen rooli niin neuvostoaikaisella kuin sen jälkeiselläkin menneisyydellä on Jamalnin Nenetsian

pääkaupungin Salehardin nykymallisuuden ymmärtämiseksi ja miten esimerkiksi suuri etäisyys valtateskittymisiin näyttöyry samanaikaisesti niin positiivisena (turvassa vaikeiden aikojen myllerryksiltä) kuin negatiivisenakin (unohdettu syrjäkylä) asiana. Aihe on kiintoisa muun muassa siksi, että öljyteollisuuden rikastuttama Salehard on kokenut viime vuosikymmeninä täydellisen muodonmuutoksen.

Toisessa Venäjän arktisen alueen kirjallisuuksiin pureutuvassa paneelissa kuultiin Audun J. Mørchin (Oslo yliopisto), Tintti Klapurin (Helsingin yliopisto) ja Andrei Rogatchevskin (Tromssan yliopisto) esitelmät. Mørch tarkasteli Juri Rytneun myöhäistuotannon samaanihakmoja ja näki näiden kuvauksessa kiinnostavia ajallisia jatkumoa. Klapurin esitelmässä analysoitiin turjansaamelaisen Oktjabrina Voronovan 1980-luvun luontorououden kielikuvallisuutta ja verrattiin sitä samaan aikaan Pohjoismaissa kirjoitettuun saamelaiseen lyriikkaan. Rogatchevski puolestaan tarkasteli Huippuvuorilla 1950- ja 1960-luvulla toimineen toimittaja Sergei Hartšenkon paikallista hiilikaivosteollisuutta käsitteleviä tekstejä muun muassa norjalaisen Svalbardia koskevan kirjallisuuden kontekstissa.

Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama vaikea maailmantilanne vaikutti konferenssiinkin ja näkyi esimerkiksi paneelissa, jossa Fridtjof Nan-

sen -instituutin tutkijat esittelivät tutkimustaan siitä, miten ja millaisena tieto ilmastonmuutoksesta ja siihen sopeutumisesta ilmenee Venäjän arktisella alueella. Paneeliin kommentaattorina etäyhteydellä yksityishenkilönä osallistunut hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneeli IPCC:n pitkäaikainen venäläinen toimija herrätti läsnäolijoissa hämmennystä Venäjän ja lännen välistä vastakkainasettelua kärjistävillä kommentteillaan, joiden johtopäätös oli se, että ei Venäjältä voi odottaa yritystäkään laskea kasvihuonepäästöjään tilanteessa, jossa ”koko maailma on ryhtynyt sotaan sitä vastaan”. Pitkä monologi konkretisoi, miten vaikeaa rakentava dialogi nykytilanteessa on.

BASEES-konferenssi oli taas kerran tärkeä ja antoisa tapahtuma. Venäjän valtion toimista johdettava kireä maailmantilanne ei ainakaan vähennä sen merkitystä jatkossa, joten ensi vuonna 5.–7. huhtikuuta Cambridgeen palaavaa tapahtumaa on syytä odottaa innolla.

Yuliya Brin (Helsingin yliopisto)
Kapitolina Fedorova (Tallinnan yliopisto)
Tintti Klapuri (Helsingin yliopisto)
Mika Perkiömäki (Helsingin yliopisto)

Englanninkielisten osuoksien suomennos:
Eeva Kuikka (Tampereen yliopisto)

Kirjoittajakutsu 2024

Haluaisitko julkaista Venäjään, itäiseen Eurooppaan tai Keski-Aasiaan liittyvää tutkimustasi suomeksi? *Idäntutkimus* on ainoa suomenkielinen tähän alueeseen keskittyvä tieteellinen aikakauslehti, joka julkaisee vertaisarvioitujen artikkelien lisäksi esseitä, kolumneja, haastatteluita, väitösidelektioita, seminaariraportteja, keskustelunavauksia ja kirja-arvioita eri tieteenaloilta. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa, ja vuoden 2024 ensimmäisen numeron teema on vapaa. Sen jälkeen ilmestyvien numeroiden teemana ovat *Vastarinta*, *Keski-Aasia* ja *Arki*. Voit tarjota tekstejä mihin tahansa numeroon, sillä numeroissa julkaistaan aina myös teemojen ulkopuolisia kirjoituksia.

Tieteellinen artikkeli on pituudeltaan noin 4 000–6 000 sanaa, ja se on vertaisarvioitu julkaisu. Esse on pituudeltaan noin 2 500 sanaa, ja kolumnin pituus on enintään 700 sanaa.

Ajankohtaista-osiossa julkaistaan mm. konferenssiraportteja ja muista ajankohtaisista tapahtumista kertovia tekstejä (noin 720–1 200 sanaa).

Löydät lisätietoja, kirjoittajaohjeet sekä jo julkaistuja numeroita *Idäntutkimuksen* nettisivuilta: <https://journal.fi/idantutkimus>

1/2024: Vapaa teema

Vertaisarvioitavien artikkeleiden dl: 25.10.2023
Vertaisarvioimattomien tekstien dl: 15.1.2024

Vapaan teeman numeroon voit tarjota tekstejäsi laajalla otteella.

2/2024: Vastarinta

Vertaisarvioitavien artikkeleiden dl: 25.1.2024
Vertaisarvioimattomien tekstien dl: 5.4.2024